

FAİK BAYSAL
REZİL
DÜNYA

♥
CAN

ROMAN

Faik Baysal
REZİL
DÜNYA

Can Yayınları: 610
Türk Edebiyatı: 164

© Faik Baysal, 1994
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 1994

1. basım: 1994
2. basım: Haziran 2007

Yayına Hazırlayanlar: Faruk Duman

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gülay Yıldız
Düzeltili: Nurten Sönmezcan

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-510-565-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Faik Baysal
REZİL
DÜNYA

ROMAN

CAN YAYINLARI

FAİK BAYSAL'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI

SARDUVAN / *roman*
KIRMIZI SARDUNYA / *öykü*
ELLERİ SESİNİN RENGİNDEYDİ / *öykü*
DRİNA'DA SON GÜN / *roman*

Faik Baysal, 1922'de Adapazarı'nda doğdu. Çeşitli liselerde Fransızca ve İngilizce öğretmenliği yaptı. Gazetelerde, dergilerde çalıştı. İkinci Dünya Savaşı boyunca yedek subay olarak orduda görev aldı. Başından sonuna kadar Meydan Larousse'un çalışmalarına katıldı. İlk romanı *Sarduwan*'ı 1944 yılında yayınladı. Arkasından çok sayıda şiir, öykü ve roman yazdı. *Sarduwan*'la Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, *Sancı Meydanı*'yla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. Faik Baysal, 2002 yılında aramızdan ayrıldı.

*“Herkes Tanrı’nın yarattığı gibidir.
Çoğu kez daha da kötüdür.”*

Cervantes

1

Uzun boylu, yüzü pul pul çilli, kocaman karınlı, incecik bir çocuktum. Tığcılar Mahallesi'nin tozuyla güneşi saçlarımı bakır bakır yakmıştı. Sokağı boz boz örten, ara sıra sıcak bir kır rüzgârının yamalı bir Çingene şalı gibi havaya savurduğu pisliğin içinde sabah karanlığından akşamlara dek durmadan yuvarlanır, sabun ve çivit kokan bembeyaz gömleğimle pantolonum öğleye varmadan kirlenip eskiyiverirdi. Eve her zaman birkaç yara almış olarak dönerdim. Büyükannem çok kızardı bana. Yalnız bir kez bile kıcıma vurduğunu, yalancıkta bile olsa kulağımı çekip yüzüme tükürdüğünü görmedim. Bazen hırsını yenemez, sodalı çamaşır suyundan başka çinko leğenin yediği öpülesi ellerini, kırmızı kırmızı sırtan yara bere içindeki parmaklarını gösterirdi bana dövüne dövüne.

— Bu koca yaşımda sen beni öldüreceksin, derdi, öldüreceksin valla. Sonra içine kapanır, bir güz yaprağı gibi bükülüp kıvrılıverirdi karşımda. Bu kadarcık söylenirdi işte en çok kızdığı günlerde bile. Dayanamazdım, boynuna atılırdım hemen. Çiçekbozuğu, buruşuk, pürtük pürtük yanaklarını öperdim üst üste bütün içtenliğimle. Sıcacık iki damla gözyaşı birden yüzümü gözümü ıslatıverirdi. Neden bilmem, memeden kesilen bir çocuk gibi ağlamaya başlardı bölük pörçük. Ne denli gizlese de ben ağladığını görür ve anlardım.

— Bir daha yapmayacağım Haminne, derdim. Bir daha yapmayacağım. Gülmeye çalışır, onu da bir türlü beceremezdim.

Hiç tutamazdı kendini o zaman. Birden boşanır, yüzü gül

göl allanır, her gün biraz daha karanlıklara gömülüp kısılan gözleri çocuklaşırırdı. Çamaşırının lavanta çiçeği ve akyazlara buladığı pörsümüş kupkuru göğsüne bir musaf gibi basardı beni sıkı sıkı.

— Mittapam, Mittapam, derdi boğmaya çalıştığı, yüreğimi haşarı ısırgan yaprakları gibi dalayan hıçkırıkları arasında.

— Bir saniye bile geçmeden barışırđık. Ben sözümü tutamazdım yine. Gözyaşlarıyla ıslanan ıssız akşamlar, acılara bula nıp büsbütün sessizliğe gömülen akşamlar, birden mora çalan lavanta çiçeği kokuları. Bu oyun hiç aksamadan, acılığında hiçbir şey yitirmeden hep böyle sürüp gitti. Ben o zaman söz verdim, o da bana hiç darılmadı. Bu yaşında bile anlamakta güçlük çektiğim, sık sık bir düşünle özdeşleştirdiğim, sabır denen o korkunç şeyi büyükannemden başka bir insanda göremedim.

Sapan ya da taşla birçok evin camını kırdığım mahallede haşarılığımıza karşın beni sevmeyen yoktu. Bazen komşu kadınların işine yaradığım da olurdu. Sokağın köşesindeki bakkal Mestan'dan sigaralarını, soğan ve ekmeklerini bir çırpıda alırdım yüzümü ekşitmeden. Bir kadın vardı hele, onu hiç unutamadım işte. Hiçbir işine koşmadığım, bir kez bile kahve ya da şekerini almadığım halde beni çok severdi nedense. Ne zaman karşılaşsak gözümün içine bir ana gibi sıcak sıcak bakar, yanma yanıma sokulurdu hep.

— Sen kimin oğlusun bakalım, diye sorardı kulağımdan hiç gitmeyen, tatlı mı tatlı, bal rengindeki sesiyle bana.

Bazen bir şeyler söyleyeceğim tutar, çok geçmeden dilim tutulurdu yine. Acı bir alınyazgısının kurbanı başka ne yapabilirdi zaten? Babamı ne görmüş ne de nerede olduğunu biliyordum. Annem öldükten sonra İstanbul'a kaçtığımı, orada başka bir kadınla yaşadığımı birilerinden yarım yamalak duymuştum ya da aklımda öyle kalmıştı. Merak ederdim o kadını bazen, uyuyamadığım, sivrisinek ve tahtakuruların delik deşik ettiği, korkunç depremlerin salladığı gecelerimin bitip tükenmek bilmeyen acımasızlığı boyunca. Kimdi, nasıldı, güzel ya da çirkin miydi? N'olursa olsun babamı benden koparıp alan o kadında yüzünü bile görmediğim annemi görecekmişim gibi saçma bir duygunun sıcaklığında eriyip gider, sabahleyin de hasta kal-

kardım yatağımdan. Gülmeyin, sakın gülmeyin. Ben bugün bile kadınlarda ne kol, ne bacak, adına insanlığın ana dediği birini arıyorum hâlâ.

— Adın ne senin yavrum?

— Mittapa, Teyze.

Anlayamadığım bir nedenle beyaz beyaz gülerdi yüzüme. Çok hoşuma giderdi bu. Boynuna atılıp ağlayasım gelirdi göğsünde. Yapamazdım, utanır ve saklanacak bir yer arardım her seferinde. Gözlerini ısladığını görünce su su dökülen gülüşünden daha sıcak ve yumuşacık eliyle saçlarımı usul usul okşar, kadifeleşen dudaklarıyla alnımdan öpüverirdi. Bu kadarla da yetinmez, ağlayacakmış gibi birkaç kez yutkunduktan sonra yumuk yumuk koynuna basardı beni.

— Mittapa değil oğlum, derdi Mustafa.

Kimdi bu kadın? Yüzü nasıldı? Saçları sarı mıydı onun da? Gözleri siyah mıydı, iri iri miydi? Hiçbir şey sormayın, bilmiyorum. Yalnız bir şey var. Beni okşayan elini hiç unutmadım. Bin bir elin arasında onu şimdi bile bulabilirim. Beyazdı, bembeyazdı. Denizin dolunayla birlikte yıkadığı, milyonlarca yıl boyunca köpük köpük yonttuğu bir çakıl taşı nasılsa öylesine beyazdı işte. Tırnakları pembe pembeydi. Parmakları yüzüksüz, süssüz püssüzdü. Bulaşıkla çamaşırın bozamadığı, hoyrat işlerin çirkinleştiremediği bir eldi bu. İşte, şurada gözümün önünde, güzel ve kadın kadıncık. Bunca yıl geçti aradan, dünyada hiçbir şeyi şu kadının eli kadar sevip özlemedim. Nedeni mi, ne bileyim ben? Bilmek de istemem zaten. Cebimde param vardır az çok, sigaram da. Sinemaya gidebilirim istesem. İki bardak soğuk soğuk bira içebilirim bir yerlerde. Bunları yaptığım da oldu. Hiçbir şey değişmedi. Yine kurtulamadım içime çayır çimenle birlikte is is, duman duman çöken şu hüzünden. Karmaşık, kurşun moru, atmaca suratlı şu sıkıntıya hep yenik düştüm. Yalanım yok, deli filan de değilim. Bazen bunalırım, soluk alamam, gözüm kararır. Kendimi bir arabanın altına ya da denize atmak geçer aklımdan. Suların şıpır şıpır yuvarlandığı uçsuz bucaksız kıyıların birinde Tığcılar Mahallesi ve Mittapa dikiliverir karşıma bir avuç yaprak, kızarmış mısır ekmeği, biberli mamaliga, külde pişmiş Deli Osman patatesi kokusuyla.

Gül gıcırları gibi içime içime doluşan bu kokunun bir ucundan önce bir talaş kekülü, sonra kahkahaçiçeğine benzeyen bir görüntü buğulanır, nakışlanarak resimlenir yavaş yavaş, Erkek mi, kadın mı, insan mı? Anlamak istedikçe daha beter gözümde kararır dünya. Birden simsiyah, pırıl pırıl bir çarşaf döne döne yuvarlanır, durulur, hışırdar taflanlarca. Bir el uzanır bana doğru düş düş, ılık ılık. Bembeyaz, sedeften yontulmuş bir el. Bir kadın eli. Sokakta, kahvede, nerede olursam olayım çocuklaşırım. Bitip tükenirim hemen. Bir ses, yonca kokan bir rüzgârla birlikte arı bir suyun camlaştırdığı bir şey çınlamaya başlar üfür üfür kulaklarımda.

— Mittapa değil oğlum, Mustafa!

Buz gibi soğurum ölümden. Su türküye dönüşür gözümde, acımasız sokaklar alacalaşır, gök en mavi giysilerinden birini kuşanır. Ağır yükü altında inim inim inleyen, yanımdan iki büklüm geçip giden, burnunun ucundan şıpır şıpır ter damlayan hamal, yorgunluktan avuç avuç köpük kusan eşek bile mutlu görünür beni intiharlara sürükleyen hüznümün dibinden. Zor, nasıl, nereden başlayayım? Korkuyorum geçmişin karanlığında, dolambaçlı yollarında bir kez daha yitip gitmekten. O kadın, tanımadığımı söyledim. Bir gün bir kızla çıkageldi yanıma. Nasıl anlatayım şimdi? Aradan kör topal bunca yıl geçti. Ben sakallandım, bıyıklandım, o da serpilip gelişti. Mittapa'dan nasıl bir şey kalmadıysa Dürriye de, Tıgıcılar Mahallesi'nin Dürriye'si değildi artık elbette. Değdiği her yeri yakıp kömürleştiren Adapazarı'nın dev bir ayçiçeğine benzeyen güneşine inat yarı yarıya toza gömülü ayakları güzeldi, beyaz beyazdı. Annesi benimle konuşurken saklanacak bir yer arayan ve küs küs bakan bu ayakları görmeye hiç gelemezdim. En pahalısından bir çift sandalda mışıl mışıl uyuyan kendi ayaklarımdan utanırdım birdenbire. Belli etmeden bir yerlere saklanmaya çalışırdım. Bu işi, canımı sıkan bu mutluluğumu hiçbir gün gizlemeyi başaramadım. Bir yoksulun çıplak ayakları karşısında içtenlikle üzülen ve utanan ilk insanı bendim dünyada belki de. İyice anlayamadım, ama duydum. Bir suçun ağırlığı altında sanki ezildim. Aramızda giderek derinleştiğini sezdiğim bir haksızlığın insanı yutuveren anaforu yüzünden,

bir süre çitlembik şerbeti yüzüne de bakamadım... Dizlerini yarı yarıya örten, yaz-kış değiştiğini hiç görmediğim bir entari eskisi ilişikti kırık dökük, daracık omuzlarına. Gülleri, menekşeleri, papatyaları solmuş bu entari bir yoksulluk enkazını örtmeye didinen bir paçavraya, güzün sarartıp darmadağın ettiği, oraya buraya savurduğu bir bahçe ölüsüne benziyordu daha çok. Uçurtma kâğıdı gibi incecik, kemikleri kupkuru vücudu yapraksı ve belli belirsiz tüylüydü. İnsanı bu kadar besleyebilirdi yavan bir dilim mısır ekmeği. Suçlu Dürriye değil, bu mısır ekmeğiydi. Yalnız o çelimsiz, toplumun gereksiz bir eşya gibi utanmadan dışladığı, ölüme zorladığı o enkazın üstünde düştü düşecekmiş gibi duran başı dipdiri idi. Gerçek Dürriye de onun içindeydi zaten. Gür, kıvrırcık, toprak rengindeki saçlarının ter, toz ve sabun kokusu burnumda hâlâ. Çıplak, kipsiz küpesiz, pembe bir Kütahya mermerinden oyulmuş duyusunu veren kulaklarının bir-iki saç kıvrırcığıydı bütün süsü. Saçları ne kadar siyahsa gülen ve cam gibi ışılan alnı da o denli beyazdı. Uçları hafifçe yukarı kalkık kaşlarının bir bezek gibi süslediği bu alında en küçük bir lekenin izi bile yoktu. İçindeki tertemiz dünyanın güzelliği çiçek çiçek, kar kar dışına vurmuştu sanki. En çok korktuğum ve sevdiğim yanı gözleri oldu. Ekşi elmaların ağustos sıcağında yanan, liflenen, pütürleyen, sıvıyan yeşili vardır ya hani. Öyle bir şeydi ikisi de. Onlara ancak bir-iki kez bakabildim. Neden mi? Kendimi gördüm birden de ondan. Saçı en pahalı berberde kesilen, ipek gömlekli, kadife pantollu, zeytinyağlı dolmalarla kolböreklelerinin semirttiği, besili bir kaza benzeyen bir çocuktum ben. İşte bu çocuğu gördüm onun ağlamaklı gözlerinin ıssızlığında. Nasıl oldu bilmem, anlayamadım. Bucak bucak kaçmaya çalıştığım bakışları donuklaştı, daha da sessizleşti. Yavaş yavaş toza gömülen ayaklarının dibinde ansızın yumuşak ayaklarımı bir kez daha görünce iyice sarsıldım, çomakla karıştırılan bir dere suyu gibi büsbütün bulanık gözlerinden kaçamadım. Başım döndü, başka bir yalanla kendimi oyalamaya çalıştım. Bu haksızlığın suçlusu ben değilim. Yine de ezilmekten, yamyassı olmaktan, yaşamım boyunca sürüp gidecek olan şu utanç duygusundan kurtulamadım. Kahramanlık mı? Dünyada ondan daha ucuz ne

vardı? Donkişot'lardan aşağı kalmadım ben de. Çişim gelmiş gibi yaptım, kaçıverdim oradan.

Dürriye'yi gördükten sonra işte n'olduysa oldu. Mahallede sıkılmaya başladım iyiden iyiye. Camları kırmaz, mile oynamaz oldum çocuklarla. Kabzımal Nazmi'nin oğlu Cavit'le birlikte Topal Aşşanımın gökyüzüne değdiğini sandığım ceviz ağacını taş yağmuruna tutmaktan, Burunsuz Kenan'la çelikçomak oynamaktan, Dombay Muzaffer'le hayvanlar gibi dövüşmekten, kızların eteklerini açıp açıp herkesi kızdırmaktan ve ağlatmaktan vazgeçtim birden. Yalnız evimizin karşısındaki çeşme başını gözetler oldum bütün gün. Oradan, bitişikteki teneke kaplı ve damını sinekotları bürüyen kulübe ya da yıkık avlu kapısından, boyundan büyük çarpık çurpuk iki bakraçla Dürriye çıkacak da su taşıyacaktı evine. Ben de onu görecektim bu arada. Büyükannem bendeki değişikliğin, her gün biraz daha artan bu durgunluk ve suskunluğumun farkına varmakta çok gecikmedi. Gözünden hiçbir şey kaçmayan bir kadındı zaten. Giderek artan üzüntüsü günün birinde onu yiyip bitiren bir işkenceye dönüştü. Büsbütün üstüme düşmeye başladı. Sabah akşam okuyup üfledi beni. Sık sık kurşun döktürdü Sülük İbrahim'in karısı Sarı Emine'ye. İki kez kanımı aldırdı Tozlu Hamami'nda cıvık suratlı, sıcaktan bir top pestile dönüşen acımasız natır Akrep Besime'ye. Bunların hiçbirinin yararı olmadığını görünce çılgına döndü. Bu kez de kaşşız kirpiksiz, güldüğü zaman çürük çarık evleri yerinden oynatan Tutrakanlı Hafız Zehranımın okuyup yazdığı muska asıldı boynuma

Bir gün bana ağlaya ağlaya,

— Neden sokağa çıkıp oynamıyorsun Mıttapam, diye sordu.

Ağzımı bile açmaya üşendim.

— Canım istemiyor Haminne, dedim.

— Çık biraz hava al hadi.

— Olur.

Hiç değişmeyen, zaman zaman karşılıklı gözyaşlarıyla sulanan, beni bazen canımdan bezdiren, evde ölüm havası estiren, her gün birkaç kez yinelenen bu kısacık konuşmadan sonra biraz açılacak ve kendime gelecek yerde büsbütün içime gömüldüm. Gün geldi, büyükannemin yalvarıp yakarmalarına

da hiç aldırılmaz oldum. Dürriye'nin her akşam bir karga ordusunun saldırısına uğrayan kulübesine bakan pencerenin önüne yapışıp yaralı bir kumru gibi günlerce düşünüp durdum. İnatçı bir çocuk değildim. Hiç kimseyi üzmemek istemeyen, bundan çok korkan biriydim. Her şeyi gözardı ederek dinlenmeyi hak ettiği bir yaşta beni koruyucu kanatları altına alan bir kadının hıçkırıklarını duymazlıktan gelerek yerimden ile kıvıldamadım. Bir akşamüstü dua ve namazların ruhuma üşüşen cinlerin karşısında etkisiz kaldığımı gören, sağlığımın düzelecek yerde daha da bozulduğuna inanan, bana bardaklar dolusu içirdiği Şeytangözü suyundan da umudunu iyice kesen bu iyilik meleği kadıncağız deliler gibi dövünmeye, ak ak saçlarını yolmaya başladı birdenbire.

— Vah vah, şu başımıza gelenlere bak sen Allahım. Nazar değdi oğlana valla. Söylesene, neyin var be oğlum? İsteddiği yanıtı alamayınca bir yerimi acıtmaktan korka korka başımı avuçladı ve uzun uzun baktığı gözlerimin içinde de aradığı suçluyu bulamadı. “Söyle, n’olur söyle. Derdin ne be yavrum?” diye bağırdı. “Sana bol cevizli kabak tatlısı pişireyim mi? Büyükbabana söyleyeyim de Çark’a götürsün seni biraz. Orada hem gazoz içer, hem de balık tutarsın istersen. Konuşsana ayol, konuş. Dilini mi yuttun yoksa?”

Zavallıya dilimi değil de Dürriye’yi yuttuğumu, ruhumu çalan şeytanın ondan başkası olmadığını söyleyemedim. Yüzüm gözüm sıcak sıcak, durmak bilmeyen gözyaşlarıyla ıslandı. Biraz imana gelir gibi oldum. Milyonlarca erkek ve kadının her yerde aradığı, gerçekte kimsenin ne olduğunu bile bilmediği, çoğu kez görkemli bir yalan ve kandırmacadan başka bir şey olmadığını anlamak da istemediğimiz şu aşk denen kuyruklu masalın insanı yüceltmek yerine hayvanlaştırdığını yıllar sonra öğrenecektim.

— Ne konuşayım Haminne, dedim yalnızca. Soluğum kesildi, gerisini getiremedim. Ağzımı koskocaman açtım. “Bak işte burada. Gördün mü, dilimi yutmadım ben.”

Sevindi, günlerden beri ilk kez güldü. Sarıldı bana sıkı sıkı. Mutluluk çok nazlı, ufacak tefecik, altın kanatlı, tüyleri en güzel düşlerden örülen bir kuştu. Bu görkemli minik kuşun

gecelelerin ardından süzüle süzüle büyükannemin yüzüne gözüne konuştuğunu gördüm. Onu bir daha göremeyeceğimi bilemeyecek bir yaşıydım daha. İnsanın böyle bin bir renge boyanmış bir yalana inanması ne güzeldi.

- Sana bisiklet alayım mı Mittapam?
- İstemem Haminne.
- Hastaysan söyle oğlum?
- Değilim valla.
- Dışın mi ağrıyor yoksa?
- Yo.
- Neden sokağa çıkmıyorsun ya?
- Canım istemiyor.

Bir daha birbirini hiç göremeyecek olan iki insan gibi birden uzun uzun kucaklaştık. Daha çok üzülmesine dayanamadım. Ertesi gün sokağa çıktım, oynuyormuşum gibi yaptım. Çocuklaştı, bu kez sevincinden ağlamaya başladı. Katlanmak zorunda kaldığı acıların etkisiyle ayva sarısına bulanana yumuşacık yüzü bahar yelinin kırlara savurduğu şu gelincik yaprakları gibi al al oluverdi. Çok geçmeden hava karadut gibi morardı, kahve telvesine benzeyen akşamlardan biri daha duman duman indi mahalleye. Çabucak eve döndüm. Üstüm başım tertemizdi. Gömleğimde en küçük bir leke bile yoktu. Eskiden olduğu gibi bahçemizdeki kırmızı boyalı tulumbadan su çekip musluklarımızı doldurdum. Çeşmeye gittim, içme suyumuzu da getirdim kırmızı kırmızı testilerimizle. Bu işler bitince farkında bile olmadan pencerenin önündeki minderime oturdum yine. Biraz sonra saldırıları karşısında bütün Adapazarı'nın yenik düştüğü azgın ve arsız sivrisinekler vızıldamaya, yüzümü gözümü acımasızca ısırılmaya başladılar. Hiç kuşku kalmadı, bu sineklerdi haşlanmış mısır rengindeki biberli papara kokan akşamları getiren mahallemize. Neden sonra gürültü patırtı kesildi. Uzaktan uzağa yankılanan araba tekerleklerinin sinir bozucu gıcirtısı da durdu. Çeşmede ayaklarını yıkayan çocuklar, çarpık çurpuk arnavutkaldırımlarının ısırğanımsı sessizliğinde nalınlarını takırdada takırdada birer ikişer evlerine döndüler. Derken kargalar öbek öbek geliverdi mavisini pekmezleşen gökyüzünün bir ucundan. Aşşanımın ceviz ağacına

üşüşüverdi hepsi de. Kara çarşafı bir cadaloza dönüverdi o güzelim ceviz ağacı korkunç bir düşe bulanmışçasına. En sonunda canavar gece hepimizi yutuverdi. Küçücük aklımla şaşıyordum şu Ayşanıma doğrusu. Nasıl yatıyordu şu umacıya dönüşen ağacın altındaki tahta evinde tek başına hiç korkmadan? Ertesi gün, daha sonra da hiçbir şey değişmedi. Akşamın, kargaların iri iri gözlerinde mahallemize gelmesiyle birlikte evlerin bacalarından kıvılcımlı bir duman yükseldi havaya burgu burgu. Çingene ateşinde kızan yağların kaynanazırlıtısına benzeyen cızırtısı başladı bu kez de. Bütün gün toz toprak, yonga, ısırğan, erik, armut, yanık maydanoz ve tütenik sarmısak kokan mahallemiz yavaş yavaş patlıcan kızartması, ekşimikli börek ve taze ekmek mayasına bulandı. Önce Dombay Muzaffer'in fasulye sırıgından bile uzun boylu olan, kırçıl bıyıklı, beli kırmızı kuşaklı, al yemenili, ceketi her zaman omuzlarına ilişik, iri dişli, iri öksürüklü, iri sesli, karanlık suratlı babası döndü söylene söylene çarşıdan eve. Arkasından kocaman beş tane ekmekle Cerzizler'in oğlu arabacı Kör Tahsin iki keçinin fingirdediği avluya daldı gece yapışmadan kırış kırış ensesine. Dolunay aylandoz ağacının gövdesinden tırtıl tırtıl tırmanırken Allah Baba'ya doğru, Cavit'in babası iki adımda bir tükürerek yeşilini yitirip iyice kahveleşen akşamın aralığından seslendi bütün mahalleye boğuk boğuk:

— Caviiittt!

Tatlı bir karanlığın sis sis çökmeye başladığı bahçelerin ortasından bir çığlık boşluğa bıçak gibi saplandı.

— Ne var baba?

— Ne var deyip duracağına gel de al şunu elimden lan. Hadisene bu uyuzoğlu?

Cavit soluk soluğa avlu kapısından dışarı fırladı. Burnuna doğru yuvarlanan kocaman bir karpuzu ıkına sıkıla aldı, kemikleri fırlak daracık omzuna vurdu. Kunduracı Sarı Memet yine bizim camın altından geçti tıklım tıklım dolu bir zembille kolunda. Hava gıcırlaştı, kösele ve mumlu ipten başka taze meşin ve deri koktu. Boyacı Ayı Kurban daha sonra geldi, yanında kara kuru, çırılçıplak, cılız iki şoparla birlikte. Boya ve cila kokusu daha kaybolmadan sultanları kıskandıracak kadar

güzel, gıcır gıcır bir faytonda mahallemizin en varlıklı olan Kambur Sefa göründü sedef tespini şakırdta şakırdta. O da rakı, anason ve gazel buğulamasına boğdu sokağımızı. Hepsinden önce eve dönen büyükbabam kafesi hafifçe araladı, hışımla boşaldı arkasından.

— Hay sarhoş köpek hay, dedi sigarasının halka halka yükselen dumanları arasından. Ne bitip tükenmez mirasmış bu be!

Düşündüm, kendimi bayağı bayağı zorladım. İşin içinden çıkamadım. Miras da neydi? Kambur neden sarhoş, neden köpekti? Bunları kimseye sormak da aklıma gelmedi. Sorsaydım n'olacaktı sanki? İnsanların ölünceye kadar birbirlerini yediklerini, herkesin kendini altın terazisinde, başkalarını da odun kantarında tarttığını nereden bilecektim? Kambur Sefa vurdumduymazın biriydi galiba. Bu küfürlerin hiçbirine aldırmadı. Anason kokusunu ve tespit şakırtılarını odamıza salıp gitti. Bir dakika sonra da kargaların çoktan düş görmeye başladığı umacıya benzeyen helva ağacının gövdesi arkasında gözden kayboluverdi. Yalnız gazeli daha uzun bir süre oyalanıp durdu orada burada. Terlik şıptısına benzeyen, ham hurma ve sütlü incir kokan bir sessizliğin ardından yıldızlar cin mısırları gibi patlayıp sıçraya sıçraya delmeye başladı gökyüzünü. Evlerde gaz lambaları yandı birer ikişer. Ezan okundu, hiç konuşmadan yemeğimizi yedik. Dürriye'yi göremeden yatmak zorunda kaldım yine. Uyuyamadım bir türlü, debelenip durdum yatağımda. Çok sevdiğim, neyin nesi olduklarını çok merak ettiğim, Tanrı'nın gözyaşları olduklarına inandığım yıldızlar yastığının dayalı olduğu camın bir karış ötesindeydi. Elimi uzattım, tutamadım hiçbirini. Benden neden kaçtuklarını anlayamadım. Oysa onları biraz sevecek, sonra salıverecektim. Benden korkup kaçmalarına hiçbir neden yoktu. Ben ne köpek, ne de sarhoştum.

Bir gece büyükbabamın gelmesini beklemeden erkenden yattım. Dürriye ve yıldızlar yine aklımdaydı, nasılsa uyumuşum işte. Bir kertenkele yavrusu gibi kulağıma girip kafamda bir yerlere tırmanmaya çalışan acayip yanık bez kokan bir gürültüyle uyandım birdenbire. Rüzgârdı, acımasızca sallıyordu ağaçları ve yıldızları dışarıda. Oda kör bir kuyudan betardi,

zifiri karanlıktı. Yatarken iyice kıstığım idare lambası da sönmüştü nedense. Zorlukla kendimi toparlayabildim. Sabaha daha yıl vardı. Cibinliğimin çevresi cehennemden farksızdı. Saldırıya geçen sivrisinek ordusu durmadan vızıldıyor, kanımı emmek ve beni yok etmek için içeri girecek bir delik arıyordu bıkıp usanmadan. Oysa bu asalakların, en azından insanlar kadar onursuz, alçak ve rezil olan bu hayvanların hiçbiri beni bedavadan yiyecek, sömürecek kadar güçlü değildi. Devleti hiç utanmadan soyan hırsızlar kadar olmasa da tembel, fırsatçı, korkak, vurgun vurmak için hep geceyi bekleyen, amaçlarına ulaşınca dek çalmaktan bıkmadıkları senfonileriyle avını uyutmaya çalışan bu yüzsüzler yalnız Cavit'i, Dombay Muzaffer'i, Sarı Memet'in köseleşen çocuklarını yiyebilirlerdi. Yüce politikacılarımız gibi hepsi de onların kanıyla beslenip yaşıyordu mahallede zaten.

— Mittapa!

Bu kocaman yatak odasının karşı köşesinde yatan büyükbabamın sesiydi. Bilmem neden, susacağım tuttu benim de ille. Derin bir soluk almakla yetindim. Uyuyormuş gibi davrandım. Olduğum yerde bir-iki döndüm, abuk sabuk sayıkladım birkaç kez. Büyükannem ofladı pufladı, sıkıntılı sıkıntılı mırıldandı. Ne dediğini anlayamadım. Fırtınanın iyice azmasına, zaman zaman camlara toslamasına karşın her şeyi hiçbir şey kaçırmadan duydum.

— Yok canım, uyuyor, dedi büyükbabam yavaşça.

Büyükbabamın ağzında bir avuç kum vardı sanki ya da patlıcan kızartıyordu göbeğinde.

— Şu aceleci huyundan vazgeçmedin hâlâ sen de, dedi sesini iyice kısarak. Görürse yandık. Her şeyi anlıyor artık yumurcak. Biraz daha bekleyelim bakalım.

— Bugün hep çamaşır yıkadım ben. Canım çıktı canım. Kemiklerim sızlıyor valla. Öyle de uykum var ki. Yetmiş yaşına geldin artık. Lastik gibi ayaktasın hâlâ.

— İyi ya işte, daha ne istiyorsun?

— Uyumak istiyorum yahu.

— Sana uyuma diyen var mı şimdi?

— Uhhh, yaşından utan biraz be. Bu yaşında azdın da

azdın yine. Her geceye bindirdin neredeyse. Elli yıldır doymadın şuna gitti.

— Neye doymadın?

— Götüme.

Camlar kırılacakmış gibi şangırdadı. Gerisini duymadım, ama şu “göt” lafına çok heyecanlandım. Bir yandan da kafam bulandı, gözlerimi iyice açtım. Biraz sonra odanın her yanını silik, ezik büzük bir resim gibi görmeyi başardım. Tam her şeyi anladığım bir anda büyükbabam yavaş yavaş yerinden hafifçe kalktı, büyükannemi yüzükoyun yere yatırdı. Ne kadar da büyüktü kıcı büyükannemin, bunu şimdiye kadar hiç görmemiştim. Doyulmayacak nesi vardı bu yusuvarlak et yığınının? Anlayamadım, düşünmeye de zaman bulamadım. Karyolanın yayları gıcırdamaya başladı. Kavga ettikerini sandım birden, çok korktum. Bu sessiz, of oflarla karışık boğuşma da neyin nesiydi böyle? Kavga etmiş olsalardı birinden birinin canı yanar, acısına dayanamayıp büyükannem bağırdı hiç olmazsa. Bütün insanlığın bu çirkin, hayvanca dövüşün ürünü olduğunu, gözümde büsbütün devleşen o kıcın arasından çıkıp dünyaya geldiğimizi bilmediğimden az daha bağıracak, birden nefret etmeye başladığım büyükbabamın elinden kurtarmak için benim yüzümden, sağlığından ve uykularından olan kadıncağızın yardımına koşacaktım. Sokakta çok kavga görmüştüm ben. Burnu kırılan, anaları birbirine düşüren, Tanrı'nın bile küfürlerden payını aldığı, tokat ve tekmelerin acımasızca suratlara ve büyükbabamın doyamadığını öğrendiğim götlere savrulduğu anlamsız dövüslere tanık olmuşum birkaç kez. Değildi, benim bildiğim kavgalardan değildi bu. Kafamın içinde uzun uzun yuvarlandım, sonunda düşünmekten yorgun düştüm. Bu olayı yıllar sonra anımsayınca katıla katıla güldüm, sonra birden kendimden iğrendim. İnsanların göt ya da biraz soylu geçinenlerin ezile büzüle kık dediği şu yağlı, tombalak et yığınının başka bir şey değildik. Bir köpek, bir sıçan da bu götün tutsağıydı. Güzeli yaratmakta çok usta olan Allah bu işi bizi iğrendirmek, hayvanlaştırmak, gurur ve onurumuzu yerden yere vurmak için elinden geleni yapmıştı. Ertesi gün erkenden soluk soluğa sokağa fırladım. Heyecandan boğula

boğula Dombay Muzaffer'e her şeyi anlattım. Benim gibi aptalın, duaların üfürdüğü yalanlara inanıveren enayinin biriydi o da. Kıç dedim, lastik gibi ayakta dedim, daha da sersemleşti. Şaşkınlıktan büsbütün dombaylaştı.

— E be, vay vay, dedi en sonunda patates yumrusuna benzeyen burnunun tepesini çimdikleye çimdikleye. Dün gece benim moruk da kocakarının götünde dümbelek çaldı. Vuuuu, ne iş bu be?

Sıkıştım, avlunun dibine çömelip uzun uzun işedim.

— Seninkiler dövüşmedi mi, diye sordum bir yandan da. Meraktan neredeyse çatlayacaktım. Dombay kafamı bir kurt gibi kemiren bu görkemli gizi çözecek yerde bizim bahçede yetişen kınalı bamyalardan daha da küçük olan çüküyle oynamaya başladı. Kızdım, ağzıma geleni söyledim. Ne bileyim insanın her yaşta bir hayvan olduğunu? O da küfürlerime tepki göstermedi hiç. Mart kedisi gibi miyavlamakla yetindi.

— Ohooo, öyle bir dövüştüler ki ev yıkıldı, dedi. Sabaha kadar alt alta üst üste boğuşular hep. Ben de senin gibi tam bağıracığım sırada biri bir yana biri de öteki yana yıkıldı. Çok korktum, öldüler sandım valla.

Biraz sonra Burunsuz Kenan geldi yanımıza koşu koşu. Büsbütün dolaşan giz düğümünü kendini hiç zorlamadan çözdü, ama kafamız daha da bulandı. Korka korka her şeyi daha açık anlatmasını istedik. “Enayiler, kaz kafalı puştlar,” diye ana avrat sövdü ikimize de. Bununla da hırsını alamadı, yüzümüze gözümüze tükürdü. Apış arasını gösterdi bize gülmekten kırıla kırıla, Tanrı'nın yüceliğine hiç yakışmayan o rezilliği biraz anlar gibi olduk, ama yine de şaşkınlıktan kurtulamadık. Çiğköfteye benzeyen ablak suratına aptal aptal baktığımızı görünce kudurdu. Kafamız yerine kışını açtı, bir kanadını iteledi, yolu iyice temizledi. Karga gibi gaklaya gaklaya suratımıza üç kez arka arkaya yellendi. Bir topaç gibi fırladı döndü, elinden hiç eksik olmayan sopasıyla tozun içine korkunç resimler karaladı. Gözlerimizin içine çökelerek, “Şu senin kocakarı işte, tepesindeki de moruk lan,” diye bağırdı. Havada acayip daireler çizdi, ne şapşallığımızı, ne ibneliğimizi bıraktı. “Lan eşşoğulları, götünüze babam girsin. İkiniz de benim osuruğum bile

etmezsiniz,” diye sövdü. Benim çok sevdiğim incilerinden bir kaçını daha peş peşe yumurtladıktan sonra kişneye kişneye yandaki avluya tırmandı. İki armut çaldıktan sonra basıp gitti.

Dünyayı umursamayan, yolun ortasına ıslık çala çala işeyen, gözümde her gün biraz daha büyüyen, yaptıklarını uykumda bile taklit etmeye çalıştığım Burunsuz’un en çok kıskandığım yanı istediği zaman yellenmesiydi. Çok çalıştım, kıcıımı yırttım, bu işi yine de başaramadım: Bize anlatmaya çalıştığım, hayvanlara özgü o rezil “iş” olup bittikten sonra büyükbabamla haminnem sanki hiçbir şey olmamış, dövüşüp koklaşan sanki başkalarıymış gibi fısıldaşmaya başladılar aralarında. Buna çok sevindim. Ne kan akmıştı ne bir şey! Bu ne biçim kavga, ne acayip dalaştı böyle? Sustum, bana öğretilmeye çalışılan ahlak kurallarına uymayı, hiçbir şey düşünmemeyi yeğledim. Büyüklerin işine karışılmazdı. Onlar ne isterlerse yapabilirlerdi. Geceleri böyle hayvanca dövüşürlerdi canları isterse. Kadın anamız, erkek de babamızdı. Ne demişti peygamberimiz? Cennet anaların ayakları altındaydı. Babaların hakkı da ödenmezdi. Birininki süt hakkı, ötekininki de diz hakkıydı. Bu, çirkinliği örtmeye yarayan koskoca bir yalandı oysa. Hayır, inanmam, kesinlikle inanmam. Tanrı insanı özene bezene yaratmadı. Ben de bir atım, bir köpek, bir böceğim. Bu kadar, hepsi bu kadar.

— Yine lokma koymadı ağzına bugün, dedi Haminnem ahlaya pufflaya, daha neler diyecek acaba, derken birden azan rüzgâr evimizi sağa sola savurdu çığlıklarla. Hıçkırığa benzeyen iç geçirmeler duyunca çok üzüldüm. Yaşlılığında beri sırtlanan altın yürekli bir kadının benim yüzümden ağlamasına dayanamıyordum.

— Zorla yedirseydin sen de, dedi büyükbabam burnundan soluya soluya. Karnında solucan var bu çocuğun galiba.

— Bilmem, gözü ille de çeşmede. Ne var o kör olası yerde bilmem? Dilini yuttu sanki, hiç konuşmuyor da.

— Fesübanallahhhh, bir de bu çıktı şimdi başımıza. Şunu sıkıla biraz bakalım. Derdi neymiş öğren. Ben yüz göz olmak istemiyorum oğlanla.

— Sıkıladım ayol, ağzını bile açmaya üşeniyor.

— Ben kararımı verdim zaten.

FAİK BAYSAL

REZİL DÜNYA

ROMAN

Evimizin arkası bambaşka bir dünyaydı. Ağaçları, ezan ve ateş çiçekleriyle kızcılık ve çay rengindeki yıldızlara tırmanan bir peri masalıydı daha çok. Orada, fındık ağacının gümüş tozuna yatan yaprakları altında buluştuk Dürriye kızla işte. Kocaman bir beşibirlik gibi şık şık ışyan, mavileşip birden dutlaşan ay yusuvarlaktı mısır ambarının damında. Dalların arasından incecik, ispirto alevi gibi titrek, boncuk mavisi bir ışık, bir düş elendi sızım sızım yüzümüze gözümüze.

Yayımladığı her romanla edebiyat dünyamızdan büyük ses getiren **Faik Baysal** aramızdan beş yıl önce ayrılmıştı, ama romanlarıyla okurlarımızdan ilgi görmeye devam ediyor. 2006 Eylül'ünde okurlarımızla yeniden buluşturduğumuz *Drina' da Son Gün*'den sonra şimdi sıra **Rezil Dünya**'da. Bu roman, büyük kentlerde yaşama savaşı veren yoksulları, ayakta kalmaya çalışan yiğit insanları anlatan bir dil şöleni. Baysal'ın en önemli romanlarından biri.

KAPAK RESMİ: OTTO DIX

ISBN 978-975-510-565-9

9 789755 105659

<http://www.canyayinlari.com>